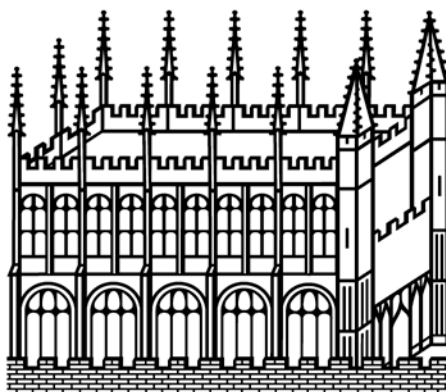

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

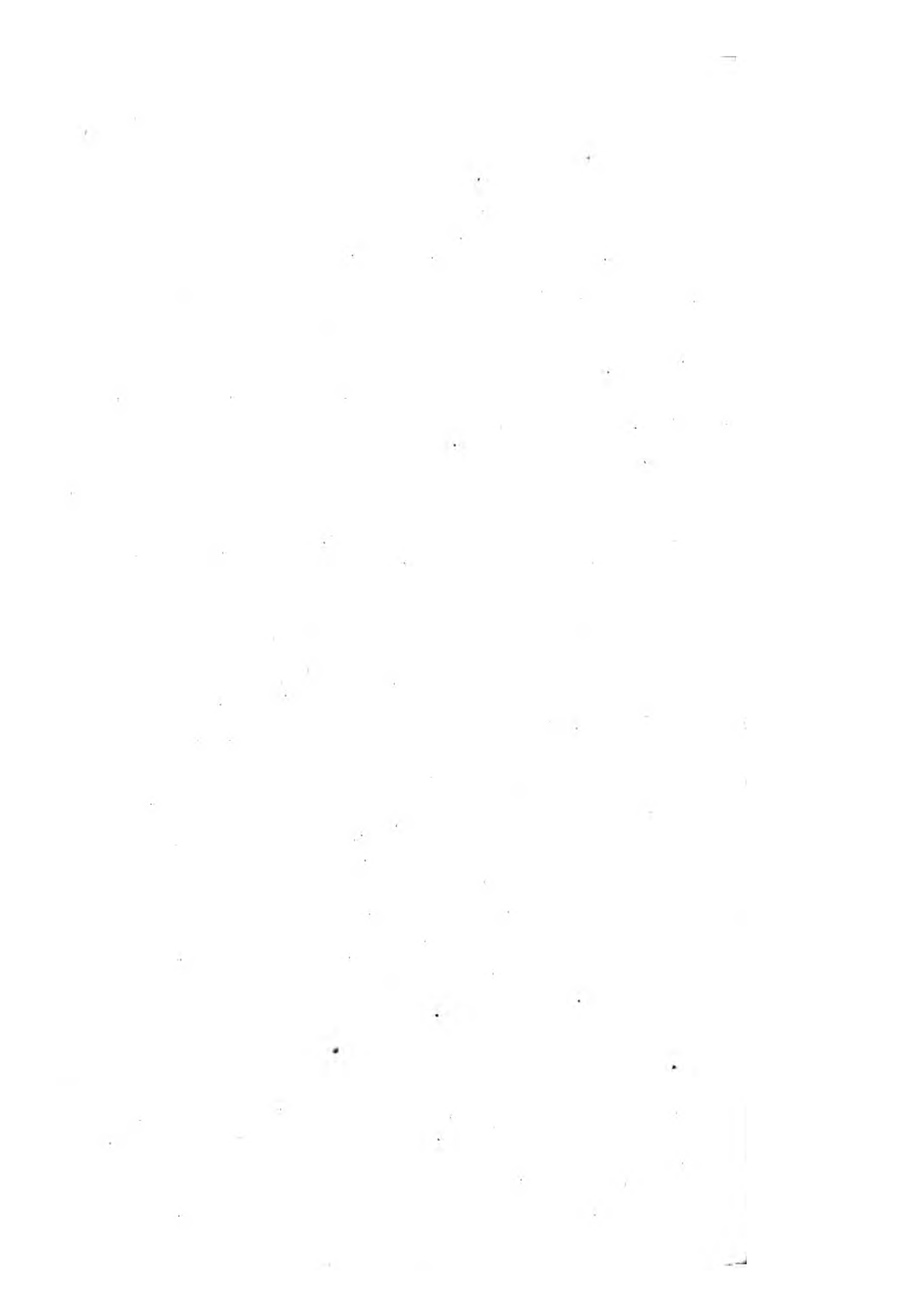
This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries
and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-
ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

DE
LUCERNIS VETERUM
RECONDITIS.

Neomagi

D E
LUCERNIS VETERUM
RECONDITIS

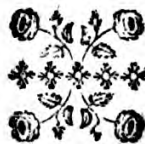
I N
AGRO NEOMAGENSIIUM
SUBURBANO

E T
INTRA OPPIDI POMOERIA
EFFOSSIS
JO. FRED. GRONOVII, NIC. HEINSII,

ET JO. SMETII

EPISTOLAE

EX AUTOGRAPHIS EDITAE.

NEOMAGI

E PRELO AHASUERI VAN GOOR, URBIS ET
TETRARCHIAE NEOMAGENSIS TYPOGRAPHI.
CICICCLXXXIII.

1771. 1772.

1773. 1774.

1775. 1776.

1777. 1778.

LECTURO.

Cum innumera epistolarum autographa principum in litteris Virorum, qui proximo saeculo floruerunt, inter tritavi et atavi mei **SMBTIO-**
RUM adversaria et schediasmata reperirem, earum nonnullas haud indignas judicavi, quae e situ et tenebris, in quibus adhuc dilituere, in lucem protrudantur, quod multa iis continentur, quae **NEOMAGUM** habet antiquissima; tituliue nummis, cippis, aris, aliisque **ROMANORUM** monumentis lapideis inscripti, quae in agro Neomagensium suburbano proxime infra urbem sub clivo ad Gallicam *Vahal*is ripam (locum die *Winsfelinghe* vocant) et intra *Op-*
pidi pomoeria, maxime in regione, qua **Ca-**
strum continetur, vicinisque in locis vulgo de

*

Room-

Roomſche Voet, et ſupra urbem longo continuoque tractu in colle, quem appellant Hunerorum, in pagis Ubbergen et Beek, ac in imperii nemore, hodie het Neder-Rykſche Walt; SANCTIS etiam, et in territorio adjacenti die alte Burg, Varusſeberg ſive Furſtenberg, Birten, Luddingen, Monderberg, magno olim numero effoſſa fuerunt, paſſim in iis et explicantur et illuſtrantur. Maximi enim in re litteraria momenti, in geographiae antiquae cognitione, atque in veteri hiſtoria, BATAVORUM quoque, vetuſta eſſe marmora ac Romanae Societatis *ἀνθρακας* in Batavis reperta, Legionumque etiam, Alarum et Cohortium, nemo facile, niſi qui omnibus plane litteris deſtitutus, in dubium vocabit. Haud pauca certe aeterna nocte ſepulta forent, ſi absque lapidibus et inſcriptionibus antiquis fuiſſet. Quae autem nunc e latebris prodeunt Jo. Fred. Gronovii, Nic. Heinfii et Jo. Smetii epistolae DE LUCERNIS VETERUM RECONDITIS; Cl. Salmaſii, J. Fr. Gronovii, Fr. Spanhemii, et J. Smetii DE FIBULIS ANTIQUORUM VESTIARIIS, mirificisque quarundam formis; nec non et P. Scriverii, Jo. Iſ. Pontani, J. Smetii, Nic. Heinfii, Jac. Gronovii, J. G. Graevii, Giſb.

Cu-

Cuperi et J. Smetii filii DE ARIS SEPULCRALIBUS Praefidiariorum Militum Romanorum Legionis X Geminae, quibus Neomagensis se extollit et superbit Curia, C. Julii Claudia Pudens et Julii Janii filii ejus; Q. Bissii Secundi Q. F. Centuriae Cominii Celsi, L. Valerii L. F. Voltinia Materni; Aurelii T. F. Galeria Flavi; M. Aurelii T. F. Galeria Festi; Aurelii Flavi F. Flavini; Sexti Secundi Papiria Felicis Seviri Augustalis; C. Allii C. F. Voltinia; M. Anicii; Domitiae Albinae; et votivis T. Punicii Genialis Duumviri Coloniae Morinorum, Sacerdotis Romae et Augusti, Licinii Serani; Bratonis; T. Albinii Januarii; M. Liberii Victoris, civis Nervii, negotiatoris frumentarii; C. Candidinii Sancti, Signiferi Legionis XXX Ulpiae Victoris; M. Sabinii Candidi; M. Valerii Honorati, C. Metii Martialis, Beneficarii Legati Legionis VI Victoris; Blesionis Burgionis F.; C. Januarii Veterani Legionis X. C. Matii VI; ac COLUMNA MILIARIA Imperatoris Caesaris Nervae Trajani Augusti Germanici: Diisque Penatibus et aliis lapideis Mercurii, Martis, Minervae simulacris, ad Neomagum e terrae sinu erutis, ex ipsis au-

IV.

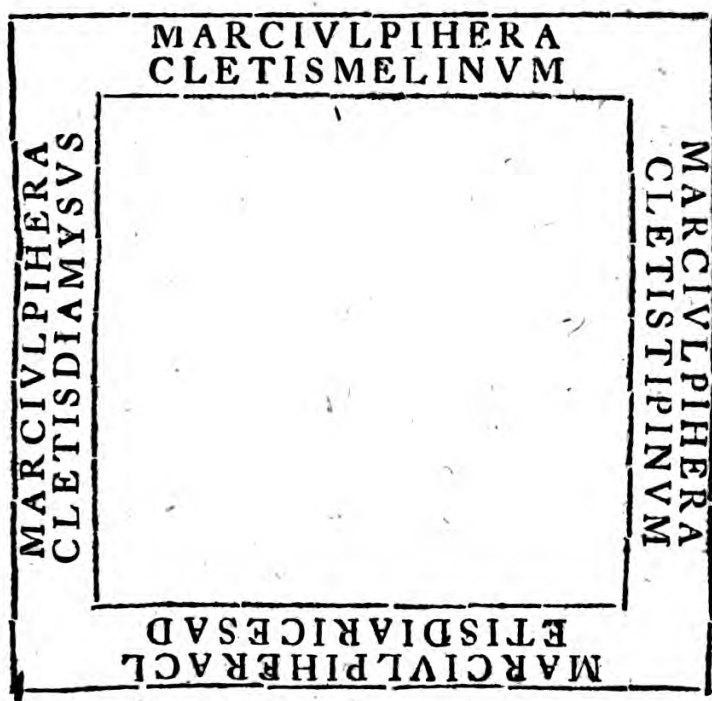
tographis descriptae exhibentur. Notulas hic et illic adjeci pro exigua rei antiquariae, quae valeo, copia; sed levia haec et rejicula. Caeterum si primos hosce conatus juveniles, lususque Academicos non penitus tibi, candide Lector, displicuisse intellexero, erit, quod mihi ad alia audenda animus addatur.

DE

DE
OPERCULIS PTXIDUM
MARCI ULPII HERACLETIS
MYROPOLAE
PROPE NEOMAGUM
INVENTIS.

Est penes me lapillus viridis, politus et quadratus, unius fere in quadrum pollicis, crassitie tertiam circiter digiti partem aequans: Marginibus incisae sunt voces sequentes, inversis et retrogradis literis.

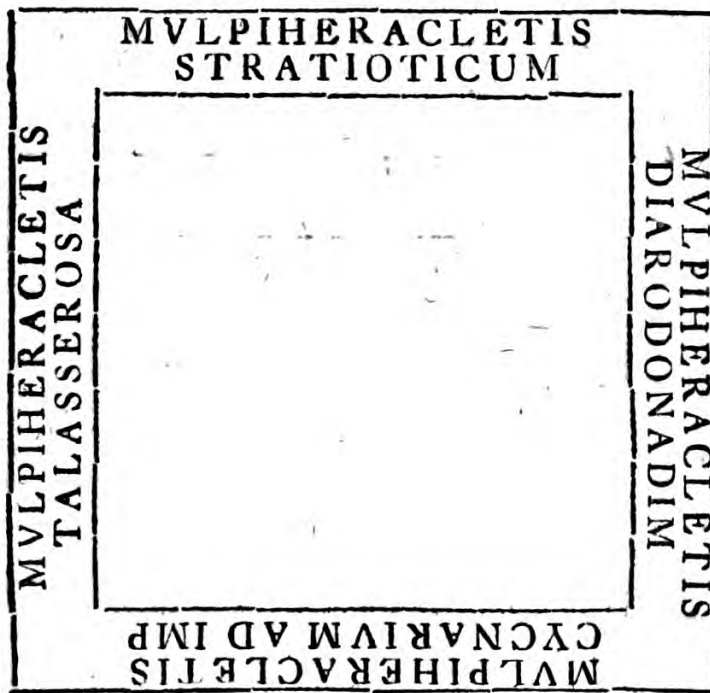
Lapillus iste superiori saeculo infra Neomagum in agro Camerae Lennepiae proximo, vulgo de *Winsfeling*, a *Laurentio van den Bergh*, Viro Consulari, eiusque uxore *Margaretba Vorsterman*, prope ripam Vahalis ambulanti-
bus, fortui-
to fuit inventus.

A

Eius-

2

Eiusdem formae et magnitudinis lapillum, herbacei quoque coloris, ad eandem Vahalis ripam repertum posedit *Smetius*, in cuius marginibus sequens legebatur inscriptio, literis itidem inversis et retrogradis.

Horum lapidum usum *Smetius* filius in *Antiq. Neomag. pag. 98.* se ignorare fatetur. *Hic me sustineo, inquit, et ingenue testor, quid superiora significant, mihi non liquet. De illis quid sentiam, non facile dixerim; saepe mecum cogito, quid sibi illa velint. Ego tamen nihil adhuc adfirmare audeo, et iuvenili meo iudicio non tantum credo, videant, qui in castris litterarum Veterani, et quibus*

bus emunctae magis purgataeque sunt nares.

Jacobus Sponius, antiquarum rerum studiosissimus, in *Miscell. erud. Antiq.* pag. 236. diligentiori examine hos lapides, eorumque inscriptiones excusit, putatque fuisse opercula pyxidum, in quibus unguenta, olea atque collyria reservabant Pharmacopolae: quemadmodum apud nostros chirurgos in usu est gestare pyxides, in quibus quatuor aut quinque unguenta habent ad usum.

MARCI VLPI HERACLETIS et MVLPI-HERACLETIS: legendum arbitror MARCI VLPI HERACLETIS. *Marci Ulpii Heracletis* meminit vetus inscriptio apud Jq. Andr. Bosium in *not. ad Epist. Th. Reinesii* pag. 349. Scilicet MARCUS VLPIUS HERACLES, cuius in his duobus lapillis mentio est, fuit unguentarius sive Myropola, qui in pyxidibus haec sua collyria aservabat, nempe MELINVM, de quo Plinius lib. XIII cap. 1. *E malis cotoneis et struthis fit oleum MELINUM, quod in unguenta transit, admistis omphacio cyprino, sesamino, balsamo, iunco, casia, abrotano.* Athenaeus *Deipnosoph.* lib. 15. *In computationibus utile Rosaceum est, Myrtinumque ac MELINUM, quod etiam prodest ventriculo et lethargicorum veterno.* Adde Galenum de *Composit. Medicament.* lib. II. cap. 2.

DIAMYSVS: Nonius Marcellus, qui Theodosii senioris aetate sub annum ccclxxxviii Christianis ritibus vixit, *lib. de Medicament.* collyrii *Diamysios* ad aspritudines oculorum meminit.

TIPINVM et **DIARICES** mihi plane sunt incognita. Nulla fane horum collyriorum mentio apud Hippocratem, Galenum, Celsum, Scribonium Largum, Marcellum, Oribasium, Serenum Sammonicum.

STRATIOTICVM: Scribonius Largus, qui circa Servatoris nostri annum xxix floruit, *cap. iv. compos. med. xxxiii* **STRATIOTICUM** Collyrium ad aspritudinem et caliginem, ibique Jo. Rhodius in *not. pag. 71.* Marcellus *lib. de Medic. Collyrium ad caliginem et aspritudinem, quod STRATIOTICUM dicitur.* Collyrium *Stratiotae* apud Aetium *Tetrab. ii. serm. iv. cap. cx.* Adde Galenum *de compos. Medic. lib. iv. cap. 7.* et Plinium *lib. xxiv. cap. 18.*

TALASSEROSA: Aliud Collyrium. Consule Jo. Rhodium in *Lexico Scriboniano.*

DIARODON: quod idem videtur ac nostrum *rosaceum*, et Plinii *Rhodinum*, vel potius collyrium *Diarhodon*, cuius Oribasius meminit: Etenim addidit Heracles AD IMP. hoc est, *ad impetum*, qui apud antiquos morbi oculorum species erat.

Mar-

Marcellus *lib. de Medicament.* Collyrii cuiusdam meminit ad lippitudines et primos impetus oculorum.

CYCNARIVM : Aliud Collyrium Oribasio *Cygnus* dictum.

Sunt autem haec opercula ex lapide viridi, quia Collyriis adservandis lapides virides seu herbagei coloris feligebant Antiqui, quod hicce color fit oculorum amicus.

Simile operculum ex lapide, sive gemma non ablimili Molochitae, sed paullo obscuriori, profert idem Sponius, in cuius marginibus sequens legebatur inscriptio

Col.

Collyria hæc *Caii Capii Sabiniani*, Myropolae, erant **CHLORON AD CLARitudinem**. Collyrium *Cbloron* dictum a colore suo viridi, claritudini oculorum prospiciens. Confer Plinium *lib. XXXVII. cap. 10.*

NARDINVM AD IMPETVM. Aëtius oleum quoddam Nardinum describit. *Nardinum*, inquit Plinius *lib. XIII. cap. 1. sive foliatum constat ompacio, balanino, iunco, costæ, nardo, amomo, myrrba, balsamo.* Adde Jo. Rhodium *in not. ad Scribonium Largum pag. 35.*

DIABSORICVM AD CALIGInem. Huius collyrii ad caliginem et aspritudinem oculorum, siccamque perturbationem sine tumore, quam *ξηροφθαλμία* Graeci appellant, mentionem facit Scribonius Largus *cap. iv. compos. med. xxii. pag. 32. edit. Patavinae 1655.* *ψωρικόν* vocat Discorides *lib. v. cap. 116.* Adde Cornel. Celsum *lib. VI. cap. 6.* et Plinium *lib. xxxiv. cap. 12.*

CHELEDON AD CLARitudinem oculis conciliandam. Plinius *lib. xxv. cap. viii.* *Utuntur et per se succo in collyriis, quae Cheledonia appellantur ab ea.*

Neomagi **CIO IO CCLXXXVII.**
 xv. Kal. Decembris
 Excudebat **AHASUERUS VAN GOOR.**

D E
LUCERNIS VETERUM
RECONDITIS
I N
AGRO NEOMAGENSIIUM
SUBURBANO
E T
INTRA URBIS POMOERIA EFFOSSIS.

Reverende et Clarissime Vir.

Scripsit ad me summus Juvenis mihiq̃ue am-
cissimus Nicolaus Heinſius (1) Venetos an Pata-
vi-

(1) Vide Nic. Heinſii epiſt. dat. Patavii xvi. Oct. cldccxlvii.
inſertam P. Burmanni *Sylogæ tom. III. pag. 191.*

vinos typographos in eo esse, ut FORTUNII
 LICE TI *de Lucernis Veterum* cum luculentis ac-
 cessionibus nova incude diffingant: sperare au-
 tem, te ex locupletissimo tuo instrumento an-
 tiquario (quandoquidem posse pro comperto ha-
 bent, rogarintque ut velis) non ignobile cum
 illis additamentum communicaturum: ea de re
 ipsum ad te literas dedisse: velle tamen, ut ego
 quoque hujus negotii apud te mentionem face-
 rem, si non curatae essent suae, uti certior fie-
 res; si curatae essent, ut aurem tamen tibi vel-
 lerem. Ego utriusque vestrum causa (2) liben-
 tissime hoc officio fungor, teque etiam atque
 etiam rogo, tam bellam occasionem ne dimittas,
 et quam plurimum uti cum publico literarum
 commodo tum tuae veterisque tui BATAVORUM
 OPPIDI gloriae (nam et tua industria et illius co-
 pia sic illustrabitur) debere velis. Vale Vir prae-
 stantissime, et me ama, *Daventriae* raptim.
 Prid. Kal. Novemb. Julian. A. CIOIOCLVII.

Reverendae dignitati tuae

addictissimus

JOHANNES FREDERICUS GRONOVIVS.

Re-

(2) *Syll. Burm. Tom. III. pag. 192. et 573.*

Reverendo et Clarissimo Viro

JOHANNI SMETIO

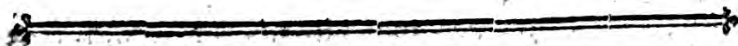
JOHANNES FREDERICUS GRONOVIVS.

S. P. D.

Gratisissimum fuit mihi musaeum munus tuum, Vir excellentissime; Reddimus, non quod tanti sit, sed pro canoro surdum atque ignobile opus quod in promptu erat. *Lucernis tuis* opto *Lucinam* faventem, nec enim dubito, quin magno fructu partus iste nos sit beaturus. Forſan bonos nuncios agnosces in his, quas ad te mitto, heri acceptas. Velim ſcire habeasne aliquid in ſupellectile tua antiquaria, ex quo notae, qui partes aſſis ſignabantur, cognosci poſſint, et conferri cum illis, quae apud VOLUSIUM MAECIANUM *Ictum de ponderibus* exſtant: Tum habeasne in nummis, quos (1) DENARIOS, SESTERTIOS VICTORIATOS fuiſſe ex nota ipsis propria X, LLS et HS V appareat. Relegi hos aliquos dies *Commentariolum de Sestertiis*: multa detexi in ea materia, quae addita vellem, et in quibus non ſecus atque in aliis ſummi Viri haeſerunt. Si quando licebit, facile altero tanto auctiorem dabo-

(1) Vide Jo. Fred. Gronovium *de Sestertiis lib. I. cap. 5. III. c. 12.* C. Patini *Hiſtor. Numismat. cap. VIII. et J. Smetii Antiquit. Neomagenſ. pag. 185.*

bo. Ipsos autem illos nummos vidi nunquam. Saepe polliceor mihi me ad vos excursurum, nulla alia de causa, quam ut ad dies aliquot sim discipulus tuus. Quando mihi illum diem! sed dabitur, ut spero, et omnia faciam, ut hoc quamprimum mihi contingat. Vale venerande Vir et me ama. *Daventriae* a. d. iv. Non. Januar. **CICIDCXLVIII.**

Vir reverende atque eximie

Gratissimam ab te salutationem cum gravissimo nuncio attulit reverendus et praestantissimus Diestius noster. Deum precor, ut valetudo tua in melius eat, et tum Ecclesiam tum pulcherri-
ma illa et *rarisima studia tua* multos etiamnum annos demerearis. Quoniam cognosco *tibi curae esse mea desideria*, nunc magis explicabo, qua in re nummaria vetus tua supellex in praesens mihi servire possit. Cuperem te feligere aliquot (numerus non praefinio, sed relinquo tuae ipsius curiositati, et tamen etiam tuo commodo) quos integerrimos putes, Denarios percussos tempo-
ri-

ribus *Libertatis*, seu *ante Caesares*, si potest fieri, sin minus, *ante Claudium* vel *Neronem*: eos vellem te per aurificem, quam potest (1) accuratissime appendere, et formas una cum pondere descriptas ad me mittere: Exempli causa haec subjiciam.

Parte una	Parte altera	Pondus granorum
Caput incomtum,	} L. TITURI. } Sabinarum } raptus.	} 87.
barba inpexa et		
horrida, SABIN.		

Hoc modo velim te mihi curare ex divitiis illis tuis: nec dubito magno mihi ufui fore, et in altera editione libelli mei (quam mirifico augmento locupletiozem feci) tanquam lumina radiaturos hos nummos cum clarissimo nomine tuo. De illis, qui *post Claudium et Neronem* percussi sunt, aut *ab ipsis etiam*, nihil desidero, nisi sint ponderosi valde, et eos, qui plurimum pendunt, aequent. Quaero librum JACOBI CAPPELLI *de Ponderibus et Nummis*, nec reperire possum: si habes, fac quaeso prima occasione ad pauculos dies eo uti mihi liceat. Vides, ut summa humanitas tua me gnaviter impudentem fecerit. Carmen tuum doctum et elegantissimum, una cum aliis jam a Wittichio nostro acceperam: ita-

(1) Confer, J. Smetii *Antiquit. Neomagens.* pag. 179. 180.

itaque amico cuidam dedi, qui gratum habuit:
 dupliciter autem nunc tibi debeo, quod et mihi
 dedisti, et amicum obligandi potestatem fecisti.
 Vale vir praestantissime et me ama. *Daventriae*
 prid. Cal. Octobr. CIOIOCLVIII.

Reverendae dignitatis tuae

observantissimus

JOHANNES FREDERICUS GRONOVIVS.

JOHANNI SMETIO

V. Cl.

NICOLAUS HEINSIVS

S. P.

Neapoli tuae mihi redditae sunt, Vir Reveren-
 de, postquam menses circiter tres in via haesis-
 sent. Respondere quidem iis confestim decre-
 veram, sed supervenerunt praeter expectatio-
 nem (1) tam atroces in Urbe illa seditiones,
 ut

(1) Vide Nic. Heinsii epist. ad Jo. Fred. Gronovium *Tom.*
III. Syll. Burman. pag. 187. L. Allatii ad Heinsium *Tom. V.*
pag. 436. et Heinsii *Elegiar. lib. I. El.* 8.

ut periculum in mora esset. Conjeci igitur quanta-
 cyus me in navem ex nostratibus unam, qua Libur-
 num per mare delatus sum. Hactenus vagam et in-
 stabilem vitam egi, dum varias Italiae percurro civi-
 tates. Patavii nunc sum, loco maxime tranquillo et
 quieto, ut post Neapolitanam tempestatem ani-
 mum non nihil illic recolligam. In nummis col-
 ligendis post ultimas meas operae multum impendi:
 Aereos tamen nullos comparavi, quod et pluris
 aestimentur, et revera sint, quam argentei, ut tu
 recte judicas; ac proinde etiam fraudi valde ob-
 noxiam hanc mercem noverim: adeo quidem,
 ut ipsi hic Antiquarii, qui tota vita nihil aliud
 egere, facile impingant, ac decipiantur; quod
 Romae mihi aliquoties vidisse contigit. Sed his
 technis peregrinos ut plurimum circumveniunt.
 Exspecto igitur occasionem, qua integrum numis-
 matum aereorum studium pretio commodo ad ma-
 nus meas pervenire possit, et quidem tale, quod
 ab homine perito collectum fuisse constet. Num-
 mos argenteos septingentos circiter habeo, et qui-
 dem probae notae quosdam, inter quos *Drusus*
 pater Germanici, quem nusquam hactenus vidi.
 Habeo et (2) *Neronem cum Agrippina* pulcherri-
 mum, et *Vespasianum cum filiis*, *Gordianum* quo-
 que

(2) Typum exhibet Sig. Havercampus in not. ad Orosium
 lib. vii. cap. vii. adde Gisb. Cuperum de Elephantis in num-
 mis obviis Exercit. ii. cap. 10. et C. Patinum ad Suetonium
 Neron. cap. 9.

que *Africanum juniorem*, *Balbinos* duos, *Diadumenianum* et nonnullos alios ex rarioribus, (3) *Caligulam cum tribus sororibus*, pluresque hujus notae, ex Consularibus praesertim. Imperatorum multi tamen mihi defunt, *Pescennius*, *Didius Julianus*, *Gordianus Afr. pater*, *Pertinax*, *Clod. Albinus*, *Pupienus*, *Maximus*, alique ex posterioribus. Operam tamen dabo, ut feriem totam absolvam, antequam ex Italia discesfero: nec deerunt occasiones, ut spero. Jam enim vidi, quos comparare possim: si alios commodiori pretio venales non invenero. Florentiae apud virum nobilem septingentos aut octingentos circiter vidi argenteos, cum centum et duodecim aureis, quibus nihil elegantius in tota hactenus Italia monstr-

(3) Sorores habuit *Agrippinam*, *Drusillam*, *Livillam*. Suetonius in *Calig. cap. vii.* Dio Caspius lib. LIX. pag. 657. Quae autem Suetonio *Livilla*, illa Tacito *Annal. lib. vi. cap. 15.* *Julia* dicitur. Nimirum omnes tres Caji sorores *Agrippina Drusilla*, *Livilla* vocatae fuerunt etiam *Juliae*, quo nomine se ex Augusti sanguine genus trahere testatum faciebant. Confer Gruteri *inscr. pag. CCXXXVI. n. 9. CCXXXVII.* et H. Canegieterum *de mutata Romanor. nomin. sub principib. rat. cap. 20.* Aerei ad Neomagum refossi exhibent in adversa parte inscriptionem C. CAESAR AVG. GERMANICVS P. M. TR. POT. in aversa AGRIPPINA DRVSILLA JVLIA in medio S. C. Agrippinam, Drusillam, *Juliam* nominat quoque Patini nummus. Vide ad Sueton. in *Calig. cap. vii. Tab. XVI.* eundem Patinum in egregio opere de *Numismat ex aere mediae et minimae formae pag. 91.* Hadr. Junium Bataviae cap. x. pag. 122, et Havercampum ad *Orosium lib. vii. cap. 5.*

stratum mihi est. Numerus quidem exiguus est, ipsi tamen nummi rari omnes sunt, et magno cum iudicio selecti. Adfunt et Imperatrices plurimae, ut tantam earum copiam nusquam hactenus offenderim. Videres illic (4) *Liviam cum Augusto*, *Caesoniam cum Caio*, *Arricidiam cum Tito*, *Fl. Titianam Helpen*, *Albiam Terentiam*, *Juniam Fadillam*, *Sulp. Memmiam*, *Calpurniam Pisonis*, (5) *Galeriam Fundanam*, et hujus ordinis multas. Non patiar mihi elabi hunc thesaurum. Possessor vir est opulentus, sed qui nihil hic intelligat. Ex hereditate enim paterna ad illum devenere. Aureos illos malim abesse. Augent enim vehementer pretium. (6) Romae nummi pluris longe fiunt quam in aliis civitatibus. Imposuit mihi tamen ille qui Pescennium cum tribus caeteris centum scutatis vendi ut plurimum asserebat. Fit enim nonnunquam, ut vilissimo vendantur pretio ab imperitis: ut ego Gordianum Africanum pro decem aslibus cum aliis nonnullis bonae notae nummis, pro quibus singulis tantumdem solvebam, comparavi. Sed de hisce rebus jam fatis. Est in hac Urbe sub
prae-

(4) Adi Patinum in not. nummariis ad Suetonii Augustum cap. LXIII. Tab. XI. edit. Burm.

(5) Nummus adulterinus pro legitimo obtrusus, de quo Patinus in not. ad Suetonium in Vitellio cap. VI.

(6) Confer Heinsii epistolas ad Christinam Augustam in P. Burmanni Syllog. Tom. V. pag. 743.

praelo FORTUNII LICETI *de Lucernis Veterum* liber, longe quam priori editione auctior. Convenit me heri (7) JOHANNES RHODIUS vir doctissimus, quem *de Acia Celsi* commentarium scripsisse nosti. Vellet is conferri a te LUCERNAS, si quas rarioris notae habes: quod editionem libri valde commendabit, famam quoque tuam (8) inter Italos augebit; potes et, si lubet, dissertationem de hac materia addere. Tantum velim, ut

(7) Stephanus Stephanus in epistola ad Jo. Smetium Sorae data XVI. Apr. CIOIOXXXII. *Johannes ille Rhodius, de quo scribis, Hafniae natus est honestis parentibus, maximamque juventae partem in Academia Patavina studio medico unice consecravit, ubi et Consiliarium, ut vocant nationis Germanicae non semel egit. Vir est diffusae eruditionis, et in re medica magni nominis: cujus respectu superiori anno jussu magnifici Domini Cancellarii Regii literis Rectoris et Professorum Hafniensium in patriam revocatus erat, ut Professorem Physicam, quae tum vacabat, susciperet. Sed adhuc ejus magna in expectatione est adventus. Plura de eo non est necesse ut addam.*

(8) B. Bartholinus ad Smetium. *Doctissimus Rhodius noster, qui ingenii sui vires egregie explicuit in libro quem de Acia contra Hispanum quemdam scripsit (ubi etiam de Fibula tractat) quum primum Patavii Pinacothecam tuam coepit extollere, ejus visendae cupido me semper cepit: sed nescio quo fato variae peregrinationes desiderio meo obviam posuere. Pollicitus es in Noviomago tuo de Fibula tractatum. Invitarunt me promissa tua, ut ex museo meo rariores Fibularum figuras Romae mihi comparatas, tibi miterem. Adde Smetii epistolam ad Rhodium, quam Dissertationi de Ponderibus et Mensuris Veterum adjecit Bartholinus pag. 58.*

❖ II ❖

ut vel tribus verbis responsum, quanta fieri possit cum celeritate, obtineamus. Si enim cognoverit typographus aliquid a te sibi exspectandum, libenter in tempus aliquod editionem trahet, post menses alioquin duos absolvendam. Vale, Vir doctissime, et me amore tuo porro bea. *Patavii* die XVI. Octobr. MDCCXLVII.

Patavium.

Eruditione atque genere nobili

NICOLAO HEINSIO

JOH. SMETIUS

S. P. D.

Magna olim cum aviditate libros *de reconditis Antiquorum lucernis* Cl. FORTUNII LICETI me legisse memini, spissum fane, doctumque et operosum opus, in argumento obscuro juxta ac lucido, a quo desperem tenebras adhuc omnes posse depelli. Gaudeo idem nunc opus, sed longe, ut scribis, auctius recudi. Meretur labor

ipse, ut antiquitatum vestigatores symbolas pro se quisque suas isti adjiciant. Et tu, Vir nobilissime, me quoque procul ab ista Romani splendoris luce trans Alpes, extremis in Batavis positum, aliquid huc conferre posse sperasti? Ne expectationi tuae omnino desim, supellectilis meae partem, quae *lucernas* habet, festinanter excussi. *Lucernas* in ea *centum amplius intra Oppidi nostri pomeria inventas* numero: quarum nonnullae tamen lacerae et mutilae, sed omnes ejusmodi, quae singularis alicujus monumenti fidem adhuc faciant.

Omnes meae aut *aeneae* sunt aut *figlinae*: *Aeneas undecim* possideo, quarum *septem* sunt *pensiles*: Istarum *una bilyebnis*, forma aequae ac magnitudine similis isti Lugdunensi, quam LARIBVS SACRAM Brasicanus (1) pictam dedit in celebri *de Veterum religione* opere. Est *alia*, quae non multum abit ab illa Corradini, quam Cl. Licetus XII. loco ponit: nisi quod nostra majoris orbis foramen majus et patens, absque operculo, ad haec in medio, qui inter utrumque foramen est, canali incisionem habet medii fere digiti longitudine, tribusque anfulis perforatis, quibus catenulae illi suspendendae alligabantur, atque a tergo ex adverso orificiorum annulo lato pro manu-

(1) Vide Guil. du Choul *Discours de la Religion des anciens Romains* pag. 166. et Fort. Licetum *de recondit. Antiquor. Lucernis*, lib. VI. cap. 91.

nubrio instructa est, ut iv. Liceti. Sed longum esset singularum formas, formarumque minutias exsequi. Summa tantum aut rariora dabo genera. Reliquae pensiles vulgariores annulum (qui iisdem pro manubrio est, qualis in vii. Liceti, quo digitus gestatoris transmitti poterat) lamina fere tegunt, quae lunae modo corniculatur, ut in iv. Liceti: atque aliquanto propius cornuum extremitates jungunt. *Duae* sunt, quae a reliquis plurimum variant. *Una* lato fundo calicis instar patens attollitur, a tergo foramen habet, antrorsum oblongo et lato collo extenditur. *Altera*, non procul hic Judaeorum sepulcreto inventa, inferioris, ut videtur, vetustatis, coronae in modum quatuor totidem cardinibus ex eodem globo aut circulo radios emittit, qui communi aere, ex quo lampas suspendebatur, colligati, aliquanto supra id fastigiantur; ora duo habet, unum ad circuli latus excipiendo oleo, aliud longius antrorsum, ellychnio patens: infra fundum annulus est, cui patella defluenti forte oleo excipiendo appensa fuit. Ista una, prior quatuor; ex aliis una duabus, reliquae tribus catenulis suspensae pependerunt. Inter *non pendulas*, una pavonem seu avem stantem refert, cujus caput et collum manubrio, dorsum medio ori, cauda ellychnio servit. Ista cum superioribus reliquisque ex aere fusa est: *una* omnium ex aere ducti-
li malleo et lima formata fuit; ejus operculum

gemino orbe incrustato exornatum: Vidi apud amicum hic aeneam aliam minutam, super cujus manubrio tubulus eminebat, candelae aut cereo sustinendo, qui mihi in mentem revocavit ista Martialis de candela; *Ancillam tibi fors dedit lucernae*, et quae de cereo et candelabro in Apophoretis idem plura habet.

Lucernae fictiles auctoris nomine apud me inscriptae (2) ATIMETI legunt *duae*: ATTVSA *una*: CARTO *una*: COMVNIS *tres*: (3) EVCARPI *novem*: quae omnes in majori orbe supra foramen capitis habent figuram: (4) FORTIS *sedecim*: quarum *tres* habent FORTIS: OPTATI *una*: PILLGV *una*: SOILVS *una*. STROBIL et STROBILI *novem*: SVILLIV *una*. Est quae LVCILIVS SPICARDVS habet. Ista nomina figulorum esse constat
fa-

(2) ATIMETI nomine in fundo insignitae Rhenoburgi quoque, et in Helvetia ac Italia: STROBILI in Italia, Gallia et Germania inferiore e sepulcris veterum eruuntur. Vide Gruteri *infer. pag. DCCCCII. n. 15.* Jo. Rhodium *in not. ad Scribonium Largum Comp. med. cap. XXIX. pag. 189.* M. Z. Boxhornii *Quaest. Roman. XIII. et Smetii Antiq. Neomag. pag. 105.*

(3) Vidi, quae nomen EVRIALI in exteriori fundo praeferebat, effossam in ipso collis jugo supra Neomagum, vulgo *de Huner-berg.*

(4) Vas fictile nigricans forma eleganti, quo cum ossiculis lampas FORTIS nomine inscripta et urnulae aliquot vitreae lacrimales claudabantur, Neomagi superiori saeculo a stratoribus inventum est. Ejus meminit Smetius *in Oppid. Batav. cap. IV. pag. 31.* Est et penes me FORTIS una, in imperii Neomagensis nemore eruta.

fatis ex littera F (*faciebat* aut *fecit*) quae in nonnullis nomini subjecta clare id testatur: ita enim lego

ATTVSA, CARTO, FORTIS, SOILVS,

STROBIL

Quod Vir Clarissimus (5) de nomine defuncti, amici, servi, aevi etc. ingeniose conjectat, firmioribus quam adhuc factum argumentis evinci optarem. In aliis vasis fictilibus saepe O et OF adjicitur, quae litterae *Officinam* denotant; et fieri potuit, ut in eadem officina sive figularia, sive institoria plurium figulorum nomina diversis in lucernis lecta fuerint.

Materia, ut in aliis figlinis, ita in lucernis quoque

(5) *Profecto magnam et insignem habet Vir eximius Antiquarum Lucernarum supellectilem*, inquit Licetus lib. vi. cap. 93. qui centum amplius eas numerat inventas intra pomoeria oppidi sui. *Consentio quidem egregio viro, quibus in fundo praeter nomen hominis positum est F signari eo nomine Fabrum Lucernae; sed quae talē grammate carent, nomen habere fabri minime queunt. Quae similiter inscribuntur COMMVNIS vel COMMUNI, non a fabro, sed a materia terrae Samiae communi signantur.* Et lib. III. cap. 11. depictam exhibet Lucernam L. CAES. atque addit, hinc argumento certe colligeret eruditissimus Joannes Smetius, aliquas antiquorum lucernas inscriptas esse nomine defuncti, non omnes nomine fabri. *Nam Lucia CAESA faber non fuit, sed nobilis matrona Romana, cui Lucerna sepulcralis ista posita fuit.* Verum, quod satis est, refutatur in *Antiquit. Neomag. pag. 105.* Confule quoque Rhodium in *not. ad Scribonium Largum pag. 189.* et Cuperum in *Monument. Antiq. pag. 231.*

que non unius ordinis est. *Aliae* albicant; *nonnullae* cretaceae molliores, *aliae* argillaceae compactiores; *Aliae*, perpaucae tamen, caeruleae nigriantes. *Pleraeque* omnes rubicant; aliquae superficie tenus, *aliae* toto corpore, luto nempe et argilla ipsa rubente; sed in istis paucae saturi, plurimae obscurioris et fugentis coloris. Est quae affricu suo tingit, ut creta, alia ut rubrica. Locus Ciceronis in *Epist. ad Q. Fratrem lib. 3.* de *Lychno* ligneolo Sami confecto, difficultate non caret. In *thesauro linguae latinae* Car. Stephanus, vel Nizolius pro ligneolo *linteolum* legendum suspicatur. Posteriores Ciceronis editiones pro *Lychno* *Lychnuchum* legunt. Quorum id Codicum fide fiat, mihi non liquet: nec quid sibi velit ista diminutionis forma in ligno, quae alibi nusquam occurrit. Cur item Quintus istum curavit Sami faciendum, loco non fabris lignariis, sed figulis toto orbe celebri? Quid si *lychnum luteolum* legamus, voce usitatisima, a colore croceo figulis nec alieno, nec pervulgato? Peritorum hic iudicio cadam aut stabo.

Ad *formam* venio: *una* mihi est minuta bilychnis. *Aliae* simplices uno ellychnio contentae. In iis quaedam a communi forma abeunt; ut supra in aeneis, quae avem refert; ita hic una est ad Gallinae figuram formata, quae (6) pullos
qua-

(6) Similem Romae in monte Caelio effossam dedit Jo.
Pe-

quatuor sub alis foveat; ellychnii foramen habet in cauda. *Alia* Satyri caput cornutum hedera vinctum, barbatum, linguam dentesque exferens exhibet, inter cornua oleum infundebatur; antea ellychnii os defractum videtur. In figlino opere vix quicquam isto (7) elegantius vidi et auctor albis majusculisque litteris a tergo sua manu adscripsit VINDEX FE. Est apud me amici una, quae rude et deforme viri caput barbatum, supra frontem filicatum exhibet, cuius oculi perforati oleo excipiendo, extremum mentum ellychnio emitendo destinatum. Est et albicans pedis dextri ocreati forma, medio fere supra talos crure praecisa, qua parte oleum infundebatur. Ocrea superne, qua digiti pedis eminent, praescissa ellychnium in ipso pedis pollice, solea inferior geminos clavorum ordines, anteriore quoque et posteriore intra eos parte clavorum capita complura habet, ad calcem manu-

Petr. Bellorius in *Observat. ad veter. lucern. sepulcr. Bartolii Part. II. Fig. xi. Insert. Thes. Graecar. Antiq. Gronoviano Tom. XII.*

(7) Elegantissima lucerna, quae caput Bacchi videtur referre, cum quibusdam nummis aeneis inventa est Neomagi anno CIOIOCLXXIV in sarcophago ex lapide topho quatuor aut quinque pedum: prope sarcophagum stabat urna cinere ossiumque combustorum reliquiis plena. Ectypum vide apud Cuperum in *dissertatiuncula de sigillo Harpocratis argentea apud Neomagenses invento pag. 61.*

nubrio oblongo instructa est. Reliquarum formae communes, et inter se minus dissimiles sunt: constant enim omnes orbe majore, quo majus foramen oleo, et minore, quo aliud ellychnio patet. Orbes isti duo canali fere (Cl. Licetus guttur, nasum, linguam, balanum vocat) inter se junguntur. Habent praeterea pleraeque omnes a tergo in parte, quae minori orbi seu ellychnio adversa est, manubrium, quod extrema majoris orbis parte in altum sublatum orbiculari fere figura fundum versus reflectitur. In meis altius fere est istis, quae in secunda, tertia et quarta Cl. Liceti forma pictor exhibuit. Manubrium istud in meis manubriatis omnibus perforatum est foramine, quod in majoribus lucernarii vel lychonophori digitum admittat; in minoribus pro quantitate minus est. In nonnullis manubria non porrectim, sed transversim reliquo lucernae corpori junguntur, ut foramen paxillo aut clavo parieti adfixo aptari possit, atque ex eo lucerna ardens commode suspendi. Aliquae manubriis omnino carent, non minutae tantum, sed et pictae reliquis ornatiores, quae hac parte exacte rotundae capedinibus suis, de quibus infra dicemus, imponebantur. Istae fere similes Aldrovandicae, quam Cl. Licetus vi. loco ponit. In rotundis majore sui orbe pictis, sunt apud me tres, in quibus pugiles duo clypeati gladiis concurrunt. In una est, quem *Maximus*
Oly-

Olybius a sua abesse voluit, *Mercurius* petefatus, talariger, dextra loculos, sinistra caduceum gestans, pendente a collo chlamide, ante cujus pedes oleum immittebatur. In alia albicante *Nereis* toto tergo prolapso linteo nuda equo maximo in piscem desinente insidet, ejusdemque collum (8) utroque brachio trepida complectitur. Est in qua *Genius* pectore nudus, sola inferiore ab umbilico corporis parte, syndone obvolutus dextra lecythum seu guttum tenet, sinistramque supra foramen, quo oleum infundebatur, expandit. In alia, figura stolata fluente circa caput peplo, adurgente ad dextram ejus catello seu hinnulo visitur. Est alia amici, domi nunc meae, sed manubriata, quae aquilam expansis alis, rostro palmae ramum, unguibus trifidum fulmen super globo tenentem, exhibet. In una cervus currens: In alia calix: In pluribus capita variarum formarum: Omnes *Eucarpī* nomine inscriptae capita habent. In una *Strobili* caput pendentibus utrimque cincinnis hiante immentum ore.

Fictilium lucernarum quaedam quoque pensiles

(8) Romae sub monte Esquilino in hortis Montaltis huic non absimilis inventa est. Vide Petr. Sanct. Bartol. *de veter. sepulcr. a Bellorio explic. Part. I. Fig. IV.* ac aliam plane parem apud Liseum *de Gemmis anularibus cap. LVII. pag. 139.*

les fuerunt, quae ad formam aenearum in extremo margine medio fere inter ellychnium et manubrium spatio ansulas duas perforatas habent, tertiae quae manubrio iungebatur respondentes: nec absimilis Pignoriana Liceti xvi. Tales forte fuerunt (si parva licet componere magnis) aeterni Vestae foci fictilibus etiam vasis Tiberii aevo contenti, apud Valerium Maximum *lib IV. cap. 4. Vas fictile Vestae*. Plurimae gestationi praecipue servierunt. Eaedem tamen pleraeque ansulas paribus locis, quanquam non perforatas, ornatus tantum causa ad formam pensilium habent. *Orbis major* in aliis magis, in aliis minus profundus est, variisque circulis, marginibus, modisque variat. *Orbis inferior* seu *minor*, quo ellychnium prominebat, varie ornatur, ut ex vi. aliisque Cl. Liceti colligere est. *Canalis medius* in aliquibus perforatus est, ut istis foraminibus et auram admitterent, et ellychnium temperarent.

Longum esset omnia diversarum formarum genera, etiam in minutissimis enumerare. Usus et ornatus causa variis modis ars figlina hic in linearum, orbium marginumque flexibus luxuriat. Fundus inferior in quibusdam planus et simplex est; in aliis orbibus circulisque pluribus decoratur, intra quos nomen figuli, si tamen nominibus inscriptae sunt, legitur, et alicubi parerga ornatus causa adjiciuntur. Minimae a manubrio ad extimum extremioris marginem, digitos immo po-

pollices Romanos duos fere aequant; ad modulos enim pedis Romani veteres eas exegi.

Plurimae ad tertii fere, majusculae ad quarti pollicis longitudinem extenduntur. Quae ultra quartum pollicem porriguntur, in maximis mihi numerantur, qualis ista cujus os, quo funale prominebat cum canali et aliqua majoris orbis parte tantum reliqua est. Est, qui xxiv. alias *bic inventas* possidet.

Ex istis colligas lucernas istas, non dicam omnes, immo nec paucissimas quidem igni isti inextinguibili servasse. Plurimas cubicularias communi domesticoque olim in usu fuisse existimo.

Actor. xx. 8. Erant lampades copiosae in uno caenaculo. Et quid de istis tam multis, quae communi in usu fuere, factum, si quae nunc reliquae sunt, omnes ad ignem istum inextinguibilem referantur subterraneum? Ego sane de nulla mearum, quas possideo, pronunciare ausim, illam (9) aeterno isti igni sepulchrali dicatam fuisse. Quanquam non paucas in ipsis urnis sepulchralibus inventas fuisse certo sciam. Mihi enim fides non fit, aeternos istos focos *Tulliolae, Pallantis, Olybii*, omnium hominum ordini promiscuos fuisse.

Nec

(9) Adi Jac. Gutherium *de Jure Manium lib. II. cap. 32.* Boxhornium *Quaest. Roman. XI. et Oct. Ferrarii Dissertationem de Veterum Lucernis*, in qua lis de luminibus per tuis finitur, *infert. Thes. Graevian. Tom. XII.*

Nec finit plurium lucernularum parvitas, ut tales nobis earum usus proponamus, qualis ista est, de qua in *Batavorum Oppido nostro cap. IV. pag. 31.* legis. Fuerunt ante annum supra urbem in valle reducta *Hunnorum* montis inventae lucernae fictiles duodecim, formae mediae, aliquae EVCARPI nomine notatae, quae in orbem dispositae ora sibi obvertebant: adstabant in medio vascula patientia ex terra albicante sex, quae ex fundo angustiore duorum digitorum labra dilatabant, ut superior margo flexibus ornatus fundi margine tribus digitis altior, triploque fere latior esset. Quis omnium istorum rationes certus nobis explicabit? Inveniuntur alia vasa exacte rotunda, quae mediocrium lucernarum majori orbi similia, fundo plano, superioris orbis acclivis centro, os rotundum patens habent, quod pollicem crassiusculum admittat.

Lingula porrecta angusto foramine iisdem pro manubrio est, cucurbitulas fictiles fuisse suspicor, quae tumido ventre, subiecta flammula sanguinem in scarificatione educebant, certe hic chirurgus senex fuit, qui in scarificatione tali vase frequens utebatur.

Ad superiora de Lucernis duo adhuc adjiciam; unum aeneis, alterum fictilibus jungendum.

Invenio opercula aenea quatuordecim, quae diversae magnitudinis, majoribus aenearum lucernarum orbibus exacte respondent, ut intra altio-
rem

rem marginem lucernarum, quae parvis operculis non claudebantur, ista toti orbi superimponentur; ista inferiore sui parte plana, marginem versus levi convexitate attolluntur, ut acu vel filo aeneo, cum usus esset, a lucernis facillime auferri possent; superiore parte variis orbibus, incrustationibus, non vitreis modo, sed et argenteis ornantur. Talis est orbiculus, quem habeo, qui interiore circulo notis argenteis nitet, exteriore pyramides, quarum bases introrsum, coni extrorsum tendunt, ex puro argento flammulas imitante obstitat. Quorundam circuli interiores tam alti sunt, ut non incommode digitis prehendi, adtolli, reponique possint. Illis addo operculum aliud, quanquam diversum, quod totius lucernae orbi patenti, quales non semel vidisse memini, marginique ejus interiori impositum fuit: habet enim orbem ex lamina aenea deorsum tendentem, qui interior lampadis cavitationem diffuso supra juncturam extremo opereuli margine accurate claudit: Operculum minus isti aptatum fuit, quali lampadi aeneae incrustatae, de qua supra dictum, quod levi conversione impositum firmaretur.

Alterum, quod lucernis, sed fictilibus jungendum, sunt *capedines fictiles*: quae simplices, ut patellae, marginem ejusdem cum lucernis altitudinis, atque ejus formae et capacitatis habent: quae lucernis non manubriatis, quales fere sunt
pic-

pictae, exactissime respondent. Istius ordinis quindecim numero. Una istarum plumbea est: alia semipede longior geminato margine attollitur, ansulasque incisas sex peripheria sua habet, quibus catenulae suspensioni habiles aptari potuerunt. Reliquae tredecim omnes manubriatae sunt ad modum lucernarum majorum, ut his capedinibus suppositis lucernas ornatiores gestatas fuisse, verosimile sit. Circa anteriorem extremitatem lampadis ellychnio propinquam aliquae fuligine nigricant; nec aliter fieri potuit ab ardente ellychnio. An non tamen et absque aliarum lucernarum impositione pro lucernis patentibus ipsae in usu fuerint, non ausim negare.

Retectus hic fuit XIII. Febr. MDCCXLV ad (10) marginem fossae urbanae *Sarcophagus ex topbo* pedes circiter quatuor longus, adstabant lagenae vitreae a latere tres, quae sextarium minimum singulae caperent: quarum una quaternis fundi angulis litterata notas quasdam (11) singulares habebat.

(10) Eo loco, qui *Pes Romanus*, vulgo *de Roomsche voet*, hodieque audit, urbi paene contiguo. Romae in sepulcris villae Corfinae extra portam S. Pancratii, et Patavii in monumento veteri, reperta quoque vasa lacrimatoria diversorum generum testacea et vitrea, ex auro et ex argento liquidissimi liquoris plena, de quibus vide P. S. Bartolii et J. P. Bellorii *Sepulcr. et monument. Veter. Romanor. invent. in urbe Roma*, Fig. XXIII. et Gutherium *de Jure Manium* lib. II. cap. 32.

(11) De his adi. Licetum *Lib. VI. cap. 93.*

bebat v E. ξE. V. Una maiore sui parte (12) liquore non oleaginoso, sed falsuginoso plena, qui liquor tunc motu terraeque injectione turbatus paucos intra dies ad limpiditatem clarissimam rediit, quam etiam nunc integer servat. A capite altera lagena duplo fere aliis maior cum litteris C. G. C. P. in fundo. Remotis tegulis lateritiis maioribus, quibus obtegebatur, praeter ossiculorum fragmenta, inventae urnulae vitreae exigui ventris, colli oblongi, quae altitudine digitos Romanos quinque superant, in una aliquid spisse coagulatum spadicei coloris, an opobalsami reliquiae, an aliud? nondum inquisivi; in altera pollen tenuissimum cinericium. Speculum ad haec chalybeum, cuius diameter pollices Romanos quinque aequat: pars averfa leviter concava deargentata, varia parerga habet. (13) Bulla prae-

(12) Lacrimarum plenam fuisse censet Licetus *de rec. antiquor. Lucernis lib. VI. cap. 93*. Adde Mich. Ang. Causeum de la Chauffe in *Mus. Roman. pag. 108*. L. Begerum. in *Theſaur. Brandenburg. Tom. 3. pag. 464*. et B. Montfauconium *Antiquit. vol. V. lib. 3. cap. 7*. Verum non lacrimis colligendis atque in sepulcro condendis, sed odoribus unguentisque in tumulum inferendis ea vascula inservisse observat Conyers Middleton in *monument. erud. antiq. Tab. VI. et VII.* de qua consuetudine vide Ovidium *Fastor. lib. III. v. 561*. Propertium *lib. III. eleg. 15*. et inscriptiones apud Gruterum *pag. CMXXVII. n. 5. MCXXII. n. 12*.

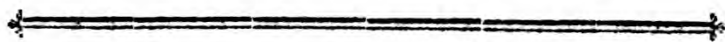
(13) Puellam fuisse sepultam in eo sarcophago viri magnatis in ea regione, inquit Licetus *lib. VI. cap. 93. satis ostendunt*

praeterea, pueri bullati monumentum, plana cordis forma ex catenula majore aeramento perforato, quod tegulae annexum fuit, pendeat: et *capedo* hujus generis seu lucerna patens fictilis simul inventa. Quanquam solliciti fossores, qui in ista certatim raptimque involarant, interrogavi, negabant omnes isti capedini alteram lucernam impositam, aut in sarcophago isto aliam praeter hanc inventam fuisse: ut vel inde conji-
ciam capedines istas et aliis lucernis sustinendis suppositas, et ipsas seorsim pro lucernis patentibus aliquando forte in usu fuisse. Omnes meae ex argilla fatis compacta: Coeruleae et nigricantes septem; subrubrae quinque, albicantes duae. Pleraque omnes in fundi medio circulum fatis amplum atque altum habent.

Haec invita fere Minerva et subirata valetudine arthriticos inter dolores festinanter mihi deprope-
rata boni consule, et de iis tuo jure statue. Clarissimo Rhodio officia defero, salutem adscribo, eidem Arnoldum Coermannum consanguineum
meum

dunt crepundia puellaria et alia ibi comperta; Bulla quoque istiusmodi, ut ut simpliciter puerum nobilem decere potuit, attamen cum ornatiore speculo, pulveribus odorum, et opobalsamo, sive quovis alio liquore suavitatis fragrantia contumulata, non puerum, sed puellam nobilem ac nubilem virginem maxime decet. Confer quoque antiquitates Middletonianae Tab. III. et VIII. et Franc. Ficcoronium della Bolla d'Oro de' Nobil. Roman. pag. 6. et 54.

meum Emmanuelis Le Geerii comitem iterum commendo. De nummis nihil addo, quam ut collectionem insignem istam argenteis non vulgaribus instructam, si aequo tamen pretio parari possit, non negligas. Vale vir nobilissime, carum mihi nomen; Deus te nobis bonis omnibus auctiorem felicissime reducat. Scribebam *Noviomagi* xx. Novemb. cxcxcxlvii.

Clarissime ac Reverende Vir.

Ilicetum nostrum lampada alteri tradidisse mallet. In Philosophicis enim ut excellit, ita valde metuo ne (1) existimationi suae hic defit. Quia tamen de secunda editione scripti sui cogitat, et sedulo me rogavit, ut operam, si possem, meam, inter alios conferrem, quorum beneficio luculentius adornaturus sit denuo scriptum illud, non potui rem aequissimam homini
et

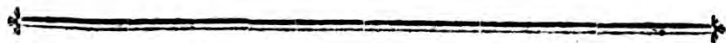
(1.) Vide H. Vosii epist. ad Nic. Heinsium in *P. Burmanni Syllog. Tom. III. Epist. 57.*

et erudito nec male de me merito negare. Ad te igitur confugiendum mihi duxi, quem unicum fere inter nostros scirem hisce antiquitatibus instructum. Tu vero, Vir doctissime, aeterno beneficio me affecisti summa indulgentia tua, qui preces meas aliquid apud te posse voluisti. Epistolam igitur tuam, longe doctissimam illam elegantissimamque Liceto communicabo, ut ipse de ea statuatur pro arbitrio. Me quidem si audit, gemmam illam auro suo inferet, et illustrari commentarium pulcherrima disertatione patietur. De nummis Florentinis responsum necdum accepi. Unum emptioni obest: ingens nempe numerus nummorum aureorum. Centum enim et decem illic exstant. Velit autem venditor trientem sibi persolvi supra ipsum pondus pro antiquitate. Sic pro nummo, qui scutatos quatuor aequat suo pondere, sex scutati persolvendi essent; quod immane pretium est. Pro argenteis aequiora postulat. Si persistit in proposito, nihil efficietur a me. Ita enim judicant amici rerum harum periti iniquissimam esse hanc conditionem. De Overbequianis sedulo cogitabo, ubi domum reversus ero: revertor autem aestate proxima, ut quidem spero. Meos omnes (septingenti circiter erant) Neapoli apud mercatorem reliqui: ut valde metuam, ne perierint. Cognatum tuum, quem in hac Urbe fuisse intelligo, ne vidi quidem. Cl. quoque Rhodio tuas quidem tradidit, sed postea eum
non

non convenit, atque ita clam decesfit. Mihi si adfuisset, poteram illi aditum procurasse ad Proceres et Viros praestantes per Italiam. Idem fecisset Rhodius. Quod superest, Vir clarissime, rogo, ut me inter tuos habere pergas. Praelo brevi commissurus sum *Elegiarum libellum*, quem in Italia conscripsi. Exemplar ut ad te veniat operam dabo. Vale et festinationi ignosce. Cl. Rhodius plurimum te salutat. *Patavii XII. Kal. Januar. CIOIOCXLVIII.* quem faustum tibi ex animo precor.

Cl. et Rev. nomini tuo devotissimus

NICOLAUS HEINSIUS.

Clarissime Virorum.

Opinor accepisse te epistolium illud, quo gratias agebam pro eruditissima *de Lucernis Veterum dissertatione*. Plus profecto dixisti paucis pagellis, quam ingenti volumine dicturus est rhapsodus ille commentator. Utile tamen opus futu-

rum est, quod *Lucernas rariores* per Italiam universam summa cura conquisiverit, ac delineatas operi suo inferuerit: quales aeneas nonnullas longe pulcherrimas, variorumque rituum historiam continentes apud ipsum vidi. Lucernas, quas subministraſti, vulgaris notae esse querebatur: Epistolam tamen ipsam vehementer probabat; nec aliter profecto potuit, quam, ut opinor, operi suo (1) inferurus est. Inferet quidem, si Cl. Rhodii consilium sequetur: nam opus praelo nondum commissum est, occupato haecenus typographo in *Antiquitatibus Onuphrii Panvini Veronensibus* publicandis, quae lucem nunc primum vident. Ego interim immortalī beneficio affectum me positeor. Hodierno die aliud epistolium a te mihi redditur, longe id profecto iucundissimum. Animos enim addidisti, ut cogitare pergerem de nummis illis praestantissimis comparandis; quorum non ita nuper in meis ad te literis memineram. In ipso quidem negotio nihil a me factum: nisi quod amicus quidam, primariae nobilitatis vir, aureorum catalogum plerorumque ad me transſerit, monueritque argenteos aliquanto plures esse, quam ego numeraram. Sed de iis agere nunc longum foret. Catalogus aureorum imperite fatis factus, cum alium nonnunquam

(1) Vide Fortun. Licetum *lib. vi. cap. xcii. de Lucernis Smetianis*; et in *Hieroglyphicis Gemmarum Anularium cap. lvii.*

quam Imperatorem pro altero substituat, qui tamen in memoriam facile mihi revocet illorum, quos praesens contemplatus sum. Probe enim recordor viginti primorum Imperatorum numerum expletum fuisse, adeo quidem ut nonnulli, etiam ex rarioribus ter occurrerent. Rariores autem puto *Galbam*, *Othonem*, *Vitellium*, *Pertinacem*. *Galbam* semel tantum vidi cum averfa parte S. P. Q. R. OB C. S. qui inter argenteos fatis vulgaris. *Othones* tres erant. Primus cum SECVRITAS P. R. quem (2) argenteum ter quaterque habeo. Duo reliqui cum VICTORIA OTHONIS, sed (3) diverfi. *Vitellii* itidem

(2) Argenteus Othonis nummus intra urbis pomoeria Neomagi erutis in adverfa area exhibet IMP M OTHO CAESAR AUG TR P in averfa PAX ORBIS TERRARVM *Figura flans dextra ramum oleae, finiftra caduceum.*

(3) Victoria Othonis, de qua Suetonius in *Othone cap. IX.* nummis aureis et argenteis vario typo impreffa est. Vide Jo. Vaillantium *Numism. Imper. Roman. Tom. II. pag. 84.* et Patinum in *not. ad Sueton. in Oth. cap. VIII.* De aereis non incelebris inter eruditos quaestio fuit, negantibus acriter aliis, aliis ultro probantibus. *Aereos* Othonis tam Latinos quam Graecos vel fuisse *argenteos subaeratos*, vel ad *argenteos veteres* fusos censuit Hen. Th. Chiffletius in *Othonibus aereis cap. VII. in Thes. Sallengr. Tom. I.* Sed victas Patino dedit manus, et a quo candide sua cessit opinione, *nullum audivimus*, inquit Patinus de nummis aereis pag. 131, et in *not. ad Sueton. Othon. cap. XII. talem suscepisse negandi provinciam, a qua forte et nostra et illustris Seguini et Jo. B. Copponi argumenta quemlibet bene natum terruis-*
sent

dem tres. Primus cum L. Vitellio patre ab aver-
sa parte, et ille quidem rarissimus (argenteum
tamen vidi) Secundus cum VICTORIA AV-
GVSTI. Tertius cum tripode et inscriptione
(4) XVIR SACRORVM. *Pertinaces* itidem
tres. Primus cum LAETITIA TEMPORVM.
Secundus PROVIDENTIA DEORVM. Ter-
tius AEQVIT. AVG. Ex sequentibus Impera-
toribus raros vix vidi praeter *Diadumenianum*.
Erat et *Plotina Trajani* elegans et *Consulares*
aliquot fatis rari: inter quos Magnus cum filiis
ab aversa parte, qui tamen mihi nonnihil su-
spectus, ut et unus ex Othonibus. Sed eam
hujus rei peritiam non habeo, ut certi aliquid
affirmare auserim. Obtuli pro aureis istis supra
pondus scutatos quinquaginta: hoc est dimidiam
ejus partem pretii, quo venales fore opinor:
quodque ego daturus sum. Non enim patiar
elabi mihi hanc praedam, cum certus sim simi-
lem alibi me non inventurum. D^s. Simon D'Ewes,
pa-

*sent. Perplacuit nobis vidisse antiquarium regem Jo. Vaillant
publico suo suffragio pedibus in nostras descendisse partes. Sed
quid movent auctoritates, cum ipsa exempla abunde suppetunt.
Nummos enim Othonis AEREOS viginti sex, eosque antiquos,
me vidisse et contrectasse palam facio.*

(4) Nummus aureus ad Gallicam Vahal's ripam infra
Neomagus repertus in antica parte habet A. VITELLIVS
GERM IMP AVG TR P. in postica XV VIR SACR FAC.
Tripus, cujus basi aricula, summitati Delphinus insidet.

parenti meo amicus, et vir opulentissimus, quod nummis illis capiatur, recte facit, et sapere mihi videtur. Alios nummos Romae vemales scio; alios etiam alibi: sed qui elegantia ad hos non accedant. Nec desunt mihi in his oris amici, qui absenti etiam in comparandis antiquitatibus gratificaturi sint. Monuit hodie me quidam, aurificem in hac urbe esse, qui trecentos circiter argenteos possideat, promisitque effecturum se, ut eos inde possim feligere, qui mihi hactenus desunt. Neapoli quos reliqueram periisse existimo. Incidi in *Titum* aureum, et comparavi, cujus ab una parte DIVVS TITVS. ab altera *fulmen stratum super aram* IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Nummus est elegans et rarus, ut omnes illi, qui (5) *restituti* sunt ab aliis Imperatoribus. Elegias aliquot praelo commisi, quarum exemplaria nonnulla in navem conjeci ad vos brevi discessuram. Ubi appulerit, exemplar ut tibi mittat, fororium rogavi. Ego *Mediolanum* mense proximo atque inde in Gallias cogito. De Overbequianis ecquid etiamnum sperandum? Sed charta jam deficit. Vale, Virorum optime, et me ama

Totum tuum

NICOLAUM HEINSIUM.

Venetiis CIOICXLVIII. *Eid. Februar.*

(5) Vide illustris Ez. Spanhemii *Dissertationem VII. de praestant. et usu numismat. pag. 644.*

V. Cl. JOHANNI SMETIO

NICOLAUS HEINSIUS S.

Sapit profecto D'Ewesius, qui nummos istos aureos argenteosque pretio tam commodo suos velit. Utinam et ego ejus exemplo saperem. Et si enim fortunae meae satis sint tenues, nec cum ejus opulentia comparandae: non dubitavi tamen ad primum nummorum istorum conspectum id pretii offerre, quod ille suo offerri jubet nomine. Si aut ille, aut ego obtinemus, quod volumus, vix floreni nostrates ducenti supra auri argentique pondus persolventur. Aurei sunt CXII qui uncias xxv cum semisse conficiunt. Uncia autem auri valet in Italia florenis quadraginta nostratibus: ut ipsum auri pretium summam florenorum mille excedat. Obtuli autem supra id pretium florenos CL pro antiquitate, ut hic loquuntur, sed frustra. Argenteorum unciae sunt XC. pro quibus florenos D nostrates persoluturum me affirmavi, si (1) aureos servare sibi vellet nummorum possessor. Romae si essent venales, dubium non est, quin emptorem invenirent subito. De aureis

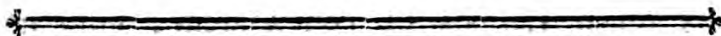
(1) Ex litteris Nic. Heinsii ad Jo. Smetium dat. xiii. Kal. Januar. CIOIOCLIX. *Florentini nummi an mei sint futuri, hoc quoque incertum. Aurei optimi sunt, sed magno constant. Utinam ELECTOR BRANDENBURGICUS eo quo alios non tam*
bo.

reis Genevae in massam redactis facile tibi accedo : Cum et hic satis multi nec contemnendae notae a fabris argentariis ante menses duos conflati sint. Alius nobilis anno praeterito III millia argenteorum conflanda curavit, ut suppellectile argentaria familiam augetet : Ita barbaries paulatim miseram Italiam pervadit. Utinam talis occasio mihi offerretur ! Sed quae fortunae meae malignitas est, vix oblaturam se est quod sperem. Libros etiam manuscriptos tam Graecos quam Latinos ut compararem, nihil non egi. Sed cum spes vix esset facta, semper aut divenditos, aut laceratos offendi. Venetiis nummos aliquot argenteos venales deprehendi, et occasionem arripui. Vidi et hic apud Canonicum CC circiter, inter quos nonnulli notae optimae, quique inter illos, quorum supra memini, non exstent. Si aequo pretio comparari possunt, mei procul dubio erunt ; feriemque Imperatorum sic absolvam. Nam illos aevi ultimi ut habeam non magnopere laboro. Si Florentinos illos comparaverò, XXX tantum ex aureis servaturus mihi, reliquos eo quo mihi constant, pretio venditurus sum. Viginti enim primorum

Im-

bonos pretio comparavit, sibi illos vindicet : A tua opera multum hic mihi promitto. Quicquid sit, centum jam scutatos obtuli, supra auri ipsius pretium : si renuit possessor, ut addant, aliquid, amicos rogavi. De argenteis jam inter nos convenit.

Imperatorum series illic duplicata vel triplicata exstat. Uniuscujusque unum si habuero, sufficit. Adsumt et Consulares, aliquot, quos meos velim. Brevi in Gallias cogito, (2) Genevae mensibus duobus moraturus. Vale, Vir Clarissime, et me, ut facis, amare perge. Raptim a. d. III. Kal. Majas CIOIOCLVIII. *Mediolani* scribebam.

Viro Cl. et Rev.

JOHANNI SMETIO

NICOLAUS HEINSIUS.

Vir clarissime. Potissimam aetatis partem foris transegi, in Flandria, Brabantia, Zelandiaque perlustrandis occupatus. Hinc factum, ut tibi caeterisque amicis minus officiosum me praestiterim, quorum humanissimis litteris nihil praeter silentium haecenus reponam. Ea tamen fiducia mihi est in tua benignitate, ut vel perfunctoriam hanc excusationem satisfacturam tibi rear.
apud

(2) P. Barmanni *Epist. Syn. Tom. III. pag. 201.*

Apud alios operose magis causam meam acturus sum. De *Lucernis* Liceto Rhodioque rem procul dubio (1) gratam feceris. Mitte ergo quicquid hujus thesauri possides: aut ex Electoris Brandenburgici antiquaria supellectile deprompisti. Rhodio jam promisi id te facturum: a quo nullas, postquam ex Italia discessi, litteras accepi: inde suspicor, quas illi ante menses aliquot scripseram, periisse. Nummos Florentinos tandem juris mei feci, postquam anno fere toto cum mercatorum sycophantiis captiunculisque luctatus sum. Navis, quae illos allatura est, jam ante menses duos Liburno discessit, quam Heturiae portum nosti: ut quotidie mihi expectanda sit, nisi si in portum Hispaniae aliquem deflexit. Quicquid sit, aut hoc aut proximo mense numismatum copiam mihi futuram spero. Aurei CXII sunt, argentei DCCLXX. Aerei CXLVIII exigui omnes nec argenteis majores. In iis colligendis Passignanus ὁ μακαρίτης Eques et pictor celeberrimus aetatem totam triverat. Erat autem nonagenarius, cum moreretur. Audivi alios in eadem Urbe nummos ven-

na-

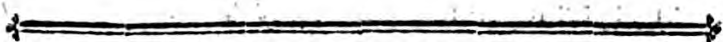
(1) Fort. Licetus lib. VI. cap. CV. De *Lucernis Brandenburgensibus*. Novissime vero pulchras ad me transmisit Lucernarum imagines Cl. Nicolaus Heinsius, quas e Museo Serenissimi Brandenburgensis Electoris habuit mihi communicandas ab inclito Smetio. Vide quoque Rhodii epistolam ad Nic. Heinsium, insertam *Syllogae Burmannianae* Tom. V. pag. 453.

nales esse, quos apud nobilem quemdam videram. Argentei circiter quadringenti sunt, aerei trecenti. Si scirem duplicatos commodo pretio, minori etiam, quam mihi constent, in alium conferri posse, juris mei et illos facerem. Sed rei nummariae totam curam deposui, donec Florentinos illos nactus sim. Nam de Neapolitanis quid expectandum sit, nescio. Adeo mercatores litteris meis, quas frequentes scripsi, nihil haecenus respondent. Toto tamen jam anno promittunt missuros se mihi depositum: idque iis, per quos officii eos admonendos curavi. Si pergunt fallere, ut Proregis Neapolitani auctoritate nummi ab iis extorqueantur, per Equitem Puteanum curabitur: cujus impetum haecenus sufflamino. Negligenter enim illos rem gere existimo: de dolo malo absit ut metuam. Genua aureos nuper duos, argenteos quinquaginta circiter accepi: quos illic reliqueram, una cum *Galeria Justiniana*: in quo libro quadringentae circiter statuae graphice delineatae exhibentur, quas Romae in palatio Justiniano est videre. De Florentinis certiore pluribus te faciam, ubi ad me pervenerint. Vale optime et praestantissime Virorum cum tuis omnibus. *Lugd. Bat. Eidib. August. CXCIX.*

Has jam scripseram cum litteras ab Equite Puteano Roma accipio, quibus monet mercatores

res Neapolitanos foro cessisse: se procuraturum tamen omni opera, ut nummi aut iis, aut eorum creditoribus extorqueantur: quos ego quidem periisse mihi existimo, nisi ille *ὁ δὲ ἀπὸ μνηστῆρος* praeter expectationem nobis hic adsit.

Mitto aureorum Florentinorum indicem, ab amico quodam meo viro docto, sed istarum rerum, ut videbis, valde imperito confectum. Nam *Diadumenianum*, quem inter illos vidi, aliosque bonae notae omisit. Indicem ipsum remittes, ubi commodum erit.

JOHANNES SMETIUS

NICOLAO HEINSIO

S. P. D.

Pridem sub reditum in patriam tuam, Vir nobilissime, per literas nunciavi de *Lucernis Serenissimi Electoris Brandenburgici*, in quibus septem omnino (1.) enotavi formas, quae Cl. Liceti
co-

(1.) Explicantur a Liceto *lib. VI. cap. CVI.* et a Begero in *Theaur. Antiquit. Brandenburgic. Tom. III. pag. 435.*

conatum juvare forte possent. *Una aenea* est, tres alta digitos cum dimidio, viri penulati, cui manicae nullae, nec praeter caput, pedesque, aliud membrum conspicuum: summo capitis vertice oleum infundebatur: cervici operculum junctum fuerat. Ea corporis parte, qua vir est, tubus ellychnio sustinendo prominet. Figura tamen haec aenea majorem refert, ad majorem iconis elegantiam. Reliquae *sex fictiles* sunt: tres unius totidemque plurium ellychniorum. In illis *una* villosum satyri caput refert: quod hedera redimitum, ramosa inter, hirci dicas, cornua oleum admittebat: ellychniumque tubo sub inferiore labro protenso emittebat. In *secunda* pulli gallinaei visuntur, quales in auspiciis; et suggestui forte caveae, poculum superstat: ad haec alia quaedam adjecta sunt. *Tertia*, pollices fere sex longa, figuram viri nudi, foeminaeque tunicatae mutuo complexu (2.) circa colla colludentium, habet. In polymixis *una* a tergo altiuscula, duo: *Secunda* minor tria ellychnia antrorsum emittit. *Tertia* circularis, concava, interiore marginis sui diametro pollices fere quatuor, exteriori sex cum quadrante habet. Tubos antrorsum quinque exhi-

(2.) Romae extra portam Portuensem fere similis effossa est. Vide Bartolii *Veterum Lucernas sepulchraes, collectas ex cavernis et specubus subterraneis urbis Romae cum obs.* Bellorii *Par.* I. Fig. VII. in *Thes. Gronov. Tom. XII.*

hibet, totidem ellychniis capiendis, totidemque alia iisdem temperandis foramina. A tergo ex adverso medii ellychnii tubus est, aliis latior et brevior admittendo oleo: Interiore margine tres ansulae perforatae suspensioni aptatae sunt. Typos earundem Lucernarum penes me (3) habeo Liceto mittendas, si tibi tamen tanti videantur. Expectabo ergo iudicium hic consiliumque tuum; et si mittendas censeas, an curam istam in te suscipere velis. Vale.

V. Cl. JOHANNI SMETIO

NICOLAUS HEINSIUS

S. P. D.

Vir clarissime. Iter Suecicum autumnno praeterito, cum nihil minus cogitasset, a me suscep-

(3) De his aliisque Lucernarum sepulcralium formis conlulare quoque licet Mich. Ang. Causeum in *Mus. Roman.* et Oct. Ferrarium in *Dissert. de Veter. Lucern. insert. Thes. antiquit. Romanar.* Graeviano Tom. XII. Paull. Petavium in *antiquariae supell. portiunc. Tom. II. Thes. Sallengr. pag. 1022.* P. Aringh. *Rom. subterr. vol. I. pag. 510.* G. Middleton in *monument. erudit. antiquit. Tab. VIII.* et *Verhandelingen uitgegeven door het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen te Vlissingen VI. d. bl. xxiv.*

ceptum in causa est, quod geminis tuis nihil hactenus repono praeter pertinax silentium.

Non putaram futurum, ut moram tanto tempore in oris illis traherem: dum itaque discesum quotidie paro, dum in eo totus sum, nec discedendi potestatem tamen faciunt ii, quibus inconsultis abitum me moliri non decebat, ecce menses aliquot praeter expectationem elabuntur. Delicti hujus mei ut facilis apud te excusatio futura est, ita metuo, ut pari cum successu apud d'Ewesium tentetur. Rogo igitur te ac obsecro, ut qualiscunque causae nostrae patrocinium suscipias, hominemque, si quid taciturnitati nostrae succensuit, places. Id enim ut fieret, postquam ad meos reversus sum, praecipuae mihi curae fuit. Scripsi hic ad illum, ut vides, meque, quantum potui, hoc nomine purgavi. De nummis aureis nihil polliceri possum, et, ut aperte tecum agam, fera ejus vota esse existimo: addixi enim illos Serenissimae Reginae nostrae, quae, ut elegantiarum omnium, ita rei nummariae inprimis studiosa est: sed cum maximam hujus supellectilis copiam ex Italia expectet, praeter illos, quos jam possidet ex Germania allatos, futurum fortassis est, ut meos mihi relinquat. In Suecia dum haererem, a Rhodio litteras accepi, quibus monet, *LICETI de Lucernis commentarium* praelo jam commissum. Scripsi postea ad illum, sed responsi
ni-

nihil accepi. Repetam brevi scriptionem, quod priores non recte curatas suspicor, et meis tum addam *Lucernas* illas, quas (1) ex *pinacotheca Electoris Brandenburgici* depromi curasti. Scribit d'Ewefius se parare luci *Theatrum nummarium*, in quo nummos hactenus ineditos sit exhibiturus, cujus notae nonnullos apud me esse existimo, plures apud Reginam.

Ego hac aestate reditum in Sueciam paro, ut Regiae inaugurationis festo interfim. Sic enim promisi. Libros ad rem nummariam pertinentes, quos magno numero ex Italia exspectabam, periisse mihi existimo, cum navis a piratis Gallis intercepta, ac magnam partem spoliata sit. Haec nunc. Vale optime ac praestantissime virorum, meque inter tuos habere perge. Festinationi ut ignoscas rogo. Hagam enim vocor causa de necessaria. *Lugd. Batav.* CIOIOCL. XVII. Kal. Jun. Gregor.

Ante dies paucos venales hic offendi nummos argenteos centum circiter et quadraginta, ex quibus selegi, quas desiderabam. Gysianis antiquitatibus quid factum sit, scire velim. Audio enim Nepotem ejus, cui sua legaverat, e vivis excessisse.

V. Cl.

(1) Vide Jo. Rhodii *epistol. ad Nic. Heinsum dat. Patavii IX. Kal. Oct.* CIOIOCLIX. quam P. Burmannus inseruit *Syll. log. Tom. V. Ep.* 394. et *Epist.* 396.

V. CL. JOHANNI SMETIO

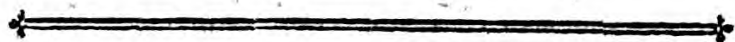
NICOLAUS HEINSIUS

S. P. D.

Cum in mandatis dederim Goesio nostro, ut Claudiani notis meis illustrati exemplar ad te mitteret, Vir Clarissime, nihil praeter rem me facturum existimavi, si litteris una additis te compellarem. Est enim tale id munusculum, quod eruditos oculos subire non mereatur, nisi apud quos veniae locus sit; quod a tua benignitate mihi promitto. Confeci notas illas hieme superiori in his oris tumultuaria omnino opera et libris destitutus, dum Reginae magis obsequor id contendenti quam mihi. Accedebat adversa valetudo, quacum tunc conflictabar, ut jure notas istas *febriculosas* appellare possis. Spero tamen non male me de auctore isthoc meritum. Id si tu quoque non negaveris, alique tui similes et ingenui viri ex eruditorum ordine, votis meis abunde satisfactum. Epistolam tuam et *Lucernas Brandenburgicas* ad Licetum jam dudum misi, quas Rhodii opera accepisse se scribit, curaturus, ut una cum opere suo, quod finem jam spectat, luci committantur. Habet prae manibus volumen aliud mox praelo tradendum *de Gemmis Veterum annularibus*. Id quod Augustae nostrae inscribet. Rhodii SCRIBONIUS
LAR.

LARGUS commentariis luculentis illustratus (1) brevi etiam prodibit. Romanos novam editionem *Philippi Parutae*, qui *de nummis Siculis* scripsit, et *Romae subterraneae* (2) molitos, ut et *aedium Barberinarum*, olim, credo, ex me didicisti. Haec nunc succurrebant. Vale, Vir Clarissime, et affectu me tuo dignari perge. *Holmiae* ex arce. Eid. Aug. A. c1615CL.

Regina nostra mirum in modum nummis delectatur. Aureum illi magni ponderis donavi, cui inscriptum ΑΡΞΙΝΟΗ ΤΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ. Caeteros ex Hollandia necdum accepi. Exstat is, nisi fallor, apud Fulvium Ursinum in *Imaginibus Virorum illustrium*. Overbequiani apud haeredes adhuc supersunt, quos magni pretii non esse judico: tanti certe non sunt, quanti fiunt a filiis, qui tribus florenorum millibus eos aestimant.

V. Cl. JOHANNI SMETIO

NICOLAUS HEINSIUS

S. P. D.

Si perlatus in Bataviam fuisset is fasciculus, quem
an-

(1) Vide P. Burmanni *Epist. Syllog. Tom. III. pag. 258. Tom. V. pag. 451. 466.*

(2) *Syllog. Epistol. Tom. III. pag. 569. Tom. V. pag. 447.*

ante semestrem tempus multis ad amicos exaratis epistolis refertum, Goesio nostro curandum inscripseram, poterat de rebus meis abunde tibi constituisse, optime ac doctissime Virorum. Nunc quia negat ille ad se perlatum, pro perduto ac amisso ut habeatur necesse est. Claudianum meum tibi redditum ex iis intellexi, quas prid. Kal. Decemb. anni praeteriti ad me exarasti: sed quia redditum jam tum in patriam parabam, cum oblatae mihi sunt, responsionem differendam existimavi, dum ad meos pervenissem. Iter a me mira confectum felicitate jam ante menses propemodum duos: sed negotiis domesticis expediendis, et amicorum compellationibus ita obnoxius vivo hactenus, ut mei juris vix videar. Frequentius etiam ex urbe proficiscendum fuit. Panegyricum carmen, quod Reginae inscripsi, an in manus tuas pervenerit scire aveo. Goesio quidem in mandatis dederam, ut copiam ejus tibi faceret, et factum adfirmavit. Agnosces opera tumultuaria inter turbas aulicas conscriptum. Utinam secessus mihi contigisset! multa emendare et perpolire poteram, quae nunc illimata prodierunt in lucem. LICETI *de Lucernis. Veterum commentarius* an prodierit ignoro. Alter certe ejusdem (1) *de Gemmis Veterum annularibus*.
Re-

(1) Vide epistolam Nic. Heinssii ad Jo. Fr. Gronovium in *Burmanni Syllog.* Tom. III. pag. 277.

Reginae nostrae inscribendus necdum praelo committitur. Si quid huc conferre potes, id, quaeso, praesta. Rogavit me non semel jam per litteras doctissimus Rhodius, ut ex te aliisque amicis exquirerem, an aliquid in supellectile vestra antiquaria possideretis, quod ad (2) *Ponderum Romanorum* illustrationem faceret: Videtur aliquid eo de argumento dicturus in notis, quas ad SCRIBONIUM LARGUM et CORNELIUM CELSUM paratas habet. Ego autumnali tempore in Italiam fortassis excurram. Nummis meis nihil a multo tempore adjectum: secrevi a caeteris quadringentos circiter, quos geminatos possideo: iis si emptorem invenero, de aliis licitandis cogitabo, qui venales offeruntur. Tu vide an juvare me hic possis. Vale, Virorum praestantissime, meum decus. *Lugd. Batav. c. 13 c. 1. iv. Eid. Maj. Gregor.*

Accepi ex Italia catalogum nummorum veterum, qui a viro principe quondam conquisiti undique magno studio, nunc venales sunt. Mitterem ad te libellum, si scirem viam, qua tuto ac commodè possit mitti. Pretium unicuique nummo adscriptum.

V. Cl.

(2) Confer Rhodii epistolam ad Nic. Heinsum dat. Patavii Kal. Jul. c. 13 c. 1. in *Syll. Burman. Tom. IV. pag. 45.*

V. CL. JOHANNI SMETIO

NICOLAUS HEINSIUS

S. P. D.

CHRISTINAM meam AUGUSTAM, Vir clarissime, et redditam et acceptam fuisse tibi vehementer gaudeo: nec exiguum conatus iste fructum tulisse visus est, qui se tam limatis auribus probavit. Catalogum numismatum Italicorum collegae tuo Crucio, ut volebas, tradidissem, si paulo tempestivius litterarum tuarum copia mihi facta esset. Profectus enim ipso illo jam erat die Noviomagum, quo Leidae illum morari ex tuis doctus sum. Adest nunc nobis Goesius noster, is cum Amstelodamum hodie cogitet, recte atque ordine me facturum existimavi, si illi has ad te curandas una cum nummorum veterum catalogo committerem. (1) Sententiam enim tuam super hac antiquaria supellectile unice intellectam mihi velim. Pretium unicuique nummo adscriptum videbis; immensum quidem illud, quo tamen emptos a possessore fuisse quondam satis constat: multum nunc haeredes remisuri videntur, et fortassis dimidiam pretii partem. Decreveram aetatem integram in patria exigere: sed supervenerunt proxime e Suecia litterae, quae accingi ad

(1) Confer Burmanni *Sylog.* Tom. III. *Epist.* 221. et 222.

ad iter me jubent. Exspecto pleniora mandata, quae mox adfutura nullus dubito. Sub exitum itaque mensis hujus, hoc est, post viginti dies, in pedes me conjiciam, iter per Gallias facturum. Utere interea catalogo ad libitum, quem tempestive reddideris, si in id tempus ad me perveniet. Opus enim eo mihi erit in via. Nummos, quos geminatos possideo, ut et aureos Goesio servandos tradam: apud illum me absente possint inspicere. Nam caeteros, quorum turbata series, ut in ordinem ante abitum redigam, otium vix futurum existimo. Ad me si quid voles, Goesio quaeso mitte, ut hactenus a te factum: is curabit diligenter. LICETI *lucernas* jam prodiisse opinor: sic certe ut credam, ultimae ejus faciunt ante menses quatuor exaratae, quibus indicabat ad finem operis typographum jam fere pervenisse. Nullae ab illo postea ad me perlatae. De his aliisque rebus ex Italia certiore te subinde faciam. De *gemmis anularibus* multa magnifice promittit: quod tamen opus praelo necdum commissum Rhodius nuper nunciabat. Rogavi itaque tam illum quam Licetum proxime per litteras, ut quantum possent, typographicas operas incitarent, (2) ne verba incomparabili Reginae viderer dedisse, qui illorum auctoritate usus essem. Monui etiam utrumque,

quam

(2) *Sylog. Tom. V. Epist.* 403. 645. 647. 662.

quam (3) de *Gemmis* deque *Ponderibus antiquis* spem faceres. Virum summum Samuelem Bochartum in Sueciam profecturum jam pridem hic exspectamus. Quando hac sit transiturus certo non dixerim, cum Lutetia nullas ab aliquo jam tempore acceperim: puto nonnullas Tabellarium crastinum allaturum. Vale vir eximie, meque inter tuos habere perge. *Lugd. Batav.*
 MDCLXVIII. a. d. VIII. Eid. Jun. Gregor.

Catalogo pauca adscripsi, dum Reginae numismata cum eo committerem, quae exquisitos habet plurimos Praga atque aliunde advestos.

Patavium

Viro Clarissimo

FORTUNIO LICETO

NICOLAUS HEINSIUS

S. P. D.

De virtutibus Reginae quod pauca praefatus sum,

(3) Vide Rhodii epistolas ad Nic. Heinsium insertas Burmanni *Sylog. Tom. V. epist. 397. 400 401.*

sum, quum ultimo ad te scriberem, Vir Celeberrime, id eo potius animo a me factum, ut desiderijs tuis quodammodo satisfaceret, quam quod arbitrarer, vel umbram caelestis illius animae stilo epistolari posse delineari. Rectius tacendo consuluissem mihi, quam pauca dicendo; praesertim quum videam non adeo vos latere divinae Heroinae illius virtutes, ut mihi persuaferam. Sed de hoc fortasse aliquando coram. Quanquam de itinere meo Italico omnia adhuc incerta. Si procedet negotium, vix de eo ante autumnum proximum licebit cogitare. Alia enim negotia nunc agenda mihi incumbunt, e quibus expedire me in illud tempus conabor.

Opus tuum *de Lucernis Veterum* necdum prodiiisse ex Rhodio nostro intelligo, quanquam dubie hoc ille. Alterum illud *de Gemmis annularibus* si quantum in te promoveas, recte feceris: ne ego verba Principi videar dedisse. Habui proxime litteras a SMETIO nostro, in quibus haec.

Quid a Cl. Liceto in Gemmis annularibus expectes, scire velim. Materies ista vasta et diffusa, ad haec obscurissima est. Expertus id sum nupera quae praecessit bieme in Carneola, quae (1) Crucem praefert et pisciculos duos. Indubi-
ta-

(1) Haec Carniola viii. Kal. Januar. crioockxxvii. a femina, quae topho Romanorumque nummis investigandis ad-

tatum veteris Christianismi λήψανον. Ejus meditatio mihi alia ex aliis suggestio de Sibyllis et Christianis, Origini Sibyllistis, Tertulliano pisciculis; nec paucas intra pagellas stetit. Haec ille. Claudianum meum jam oblatum tibi confido: ejus certe exemplaria Romam aliquot appulisse illustrissimus Puteanus proxime nunciabat, quibus

fueverat, ad quartum lapidis jactum infra urbem non procul a Vahalís ripa fuit inventa: de qua Licetus in litteris ad Nic. Heinsium Patavii datis prid. Kal. Jul. CXCICLI. *Caeterum tu mihi salivam movisti mentione CORNEOLAE SMETIANAE, CRUCEM CUM DUOBUS PISCICULIS referentis. Utinam habuissem iconem gemmulae, quo meas possem hujus accessione civelii ditiores et ornatiores reddere. Operosam sane illius explicationem dedit vir eruditissimus in Hieroglyphicis Gemmarum Anularium cap. CLXII. de Smithia Gemma. Aliam ex descriptione SMETII, quae gemmae ad amissim respondet, vide in Antiquit. Neomag. pag. 33. ubi et Onychem Carniolae huic simillimam, ad Vahalim quoque infra Neomagum repertam illustrat. pag. 54. Carniola autem illa et Onyx, plurimaeque aliae prisci aevi gemmae, varia sculptura insignes, ac rarissimus et pretiosissimus numismatum thesaurus, supellex antiqua, lapides et caetera Romanorum et Batavorum monumenta, octoginta annorum curriculo studiose collecta, post avari mei obitum idibus Maji CXCICXIV. viginti florenorum millibus monetae Hollandicae, transiere in gazam antiquariam Serenissimi et potentissimi Principis JOHANNIS WILHELMÍ Comitis Palatini ad Rhenum, S. Romani Imperii Archithesaurarii et Electoris Bavariae, Juliae, Cliviae, Montium Ducis Comitis Veldentiae, Sponhemii, Marchionis Ravensbergi et Meursiae, Domini in Ravenstein, negotium hoc procurante clarissimo viro Eduardo Holthemo.*

bus et illud additum, quod tibi destinaram. Nimi-
us forsan videbor tibi in expendendis vete-
rum membranarum diversis lectionibus; sed de-
voranda haec molestia fuit, ut genuinos sensus
et suas voces auctori praestantissimo redderem.
Panegyrici carminis, quod autumnno praeterito
Holmiae edendum curavi, exemplaria jam pri-
dem ad vos perlata oportuit; sed piratae ab ali-
quo jam tempore adeo vehementer turbant in
mari mediterraneo, ut tutum nostris vix sit ad
vos excurrere. Haerent itaque etiamnum exem-
plaria illa apud Ludovicum Elzevirium Amste-
lodami, qui spem fecit brevi discessuram Vene-
tias navem. Ego operam dabo ut certiora mox
intelligas. Vale, optime ac summe Virorum,
meque, quo soles haecenus, adfectu complecti
perge. *Lugd. Batav. CXCICLI. iplis Kal. Juniis.*

Ne pagella vacaret sequens elegidion subicere
visum fuit.

A D

SUPELLECTILEM ANTIQUARIAM

QUUM EAM SPECTARE DIGNARENTUR

CAROLUS LUDOVICUS

S. ROMANI IMPERII ELECTOR,

E T

R O B E R T U S

COMES PALATINUS AD RHENUM.

*Principibus spectata Viris nunc altior exis,
Et majore tibi surgit ab ore jubar.
Clara, Palatini Fratres, duo fulmina belli,
Aut Idem pacis lumina clara duo,
Spectatum veniunt: (1) Ille alter maximus Heros
Elector, generis gloria prima sui.*

Nunc

(1) Nobilissimum et celebratissimum Musaeum Antiquita-
tum Romanarum spectare quoque dignati fuerunt Fredericus
Henricus Princeps Arausiacus, Henricus Casemirus Nasso-
viae Comes Frisiae Gubernator, Johannes Georgius Saxo-
niae Dux, Philippus Wilhelmus Marchio Brandenburgicus,
Joachimus Fredericus Princeps Holfatiae, Carolus Daniae
Prin-

*Nunc Batavas rumpit nimium fors prodiga metas,
Quas inter nobis buc stetit usque decus.
Nunc nescit Fortuna modum; diademate solo
Inferior magno Caesare noster erit.
Nil ultra sperare licet; nisi forsan in illo
Ut quoque Caesareus mox numeretur apex.*

Cal. Septembr. CIOICXXXIV.

JOHANNES SMETIUS.

Princeps, Fredericus Wilhelmus Princeps Brandenburgicus,
Dux Megalopolitanus, Vurtembergicus, Hasliae Landgravius,
et saepius Palatini, Anhaltini, Saxonici, Nasfovii et Has-
siaci Principes: Jacobus Princeps Monmuthius aliiq̃ue Bri-
tanniae, Galliae, Italiae ac Sueciae Magnates.

